THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST, WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

די פאָליטישע וואָך

די פאָליטיק פון אַ לאַנד האָט שוין לאַנג אויפגעהערט צו זיין אַ זאַך, וואָס יעדעס לאַנד זאָל זיך קענען פאַרגינען צו זאָגען — די באַטרעפענדע פאָליטיק באַרירט נאָר מיך אַליין. עס איז ניט נוגע די אַנדערע, און דאַרי־בער דאַרף איך זיך מיט זיי ניט רעכענען. יענע צייטען זענען שוין לאַנג אַוועק, און היינט צו טאָג איז ניטאָ קיין אַיין פראַגע, וועלכע זאָל ניט זיין ענג צוזאַמענגעוועבט מיט דער פאָליטיק פון דער וועלט בכלל.

די לעצטע וואָלען האָבען עס אַן איבערגיגען מאָל באַוויזען.

וואָלען אין אַ לאַנד, זיכער איז עס דאָך אַ ריין אינערליכע זאַך, אָבער אויך זיי האָבען באַוויזען ווי ענג עס איז צוזאַמענגעקניפּט מיט דער וועלט־פאָליטיק.

מען הערט גאַנץ אָפט זאָגענדיג, אַז צווישען אונזערע ליבעראַלען און קאָנסערוואַטיוון איז שוין לאַנג פאַרלוירען געגאַנגען יעדער וויכטיגער אונ־טערשייד. אָבער דאָס איז נאָר טיילווייז אמת, ווייל עס זענען נאָך געבלי־בען גענוג פראַגען, אַרום וועלכע די צוויי פּאַרטייען זענען שאַרף ציטיילט.

און אין די לעצטע וואָלען באַזונדערס איז געוועזען אין וויכטיגע פראַגע, וועלכע האָט זיי גאַנץ שאַרף צוטיילט — די פראַגע פון אינטער־אימפּעריאַלען האַנדעל. די ליבעראַלען זענען געווען פאַר שאַפען אַ פאַר־צווייטען האַנדעל אין דער אימפּעריע גופא. דורך דעם וואָס עס זאָל הער־שען אַ פרעפערענץ־טאַריף. די קאָנסערוואַטיוון וויידער זענען געווען געגען דעם, נאָר פאַרגעזייגענג בעסער צו גיין אין די וועגען פון די רעפּובלי־קאַנער אין די פאַראייניגטע שטאַטען. אַרומצימענדיג קאַנאַדע מיט אַ הויי־כען טאַריף, אפילו פאַר סחורות פון די כריטישע דאָמיניאָנס.

איינער פון די געשריען מצד די קאָנסערוואַטיוון איז געוועזען, אַז דאָס וואָס פּוטער ווערט אַריינגעבראַכט פון ניי־זעעלאַנד גראָבט עס אונטער קאַנאַדע'ס מיליך־אינדוסטריע. דאַרף מען דאַריבער העכערען דעם טאַריף אויף דעם, און בטול מאַכען די "טריטי" וואָס קאַנאַדע האָט געשלאָסען וועגען דעם, איז לעצטע וואָך געקומען די דאָרטיגע רעגיערונג, און אָפּגע־צאָלט קאַנאַדע מיט דער זעלבער מטבעה. האָט די רעגיערונג פון ניי־זעלאַנד באַשלאָסען אַרויפצושטעלען קאַנאַדער אימפּאָרטירטע אויטאָמאָבי־לען אויף דער אַלגעמיינער טאַריף ליסטע. וואָס דאָס וועט מיינען אַ גרויסען פאַרלוסט פאַר דער אויטאָמאָביל אינדוסטריע ביי אונז אין לאַנד.

און אַזוי לערנט יעצט קאַנאַדע איר לעקציע. דערווייל איז עס נאָך דער ערשטער אָפּקלאַנג. אָבער אַנדערע וועלען נאָך זיכער אויך קומען, ווייל ווען מען וויל פון יענעם עמוזאָס קומען, מוז מען יענעם אויך עמוזאָס גע־בען. מען האָט ניט געקענט דערוואַרטען, אַז די בריטישע דאָמיניאָנס זאָלען נאָר גרייט זיין צו אימפּאָרטירען סחורות פון קאַנאַדע, און ניט קענען צו אינז קיין זאַך עקספּאָרטירען.

די פאַראייניגטע שטאַטען לערנען יעצט די זעלבע לעקציע. און יעצט וועט זיך אויף דער זעלבער שול־באַנק אויך מוזען אוועקזעצען אינזער קאַ־נאַדע, און אויך לערנען די זעלבע לעקציע.

מיט הויבען דעם טאַריף אָדער מיט אָפּשטעלען די איינוואַנדערונג וועט קאַנאַדע ניט לעזען אירע עקאָנאָמישע פראַבלעמען. און דאָך איז עס יעצט געוואָרען דער פאָליטישער קורס אין אטאַוואַ.

ווען אין אטאַוואַ איז לעצטען דאָנערשטאָג און פרייטאָג פאָרגעקומען די אַרבייטסלאָזיגקייט קאָנפערענץ, איינבאַרופען פונ'ם נייעם אַרבייטס־מיניסטער. און מען האָט אָנגענומען אַ רייע פונקטען, וועלכע דאַרפען דיע־נען די רפואה צו דער באַטרעפענדער מכה. זענען די אויבינע צוויי רפואות אויך צווישען זיי.

* * *

אינ'ם "אינסטיטוט אָף פאָליטיקס" אין וויליאַמסטאָון, האָט מען אין דער פאַרגאַנגענער וואָך וויידער אַ סך גערעדט אַי וועגען קריעג און אין וועגען פריעדען.

מען האָט גערעדט וועגען דעם, אַז פונקט ווי מען באַגרענעצט אָדער מען וויל באַגרענעצען די סובסאַרינען, אַזוי זאָל מען אויך באַגרענעצען די עראָפּלאַנען, ווייל אויך זיי שפּילען אַ גענוגענד צושטערענדע און פאַרניכ־טענדע ראָליע בשעת מלחמה.

מען האָט אויך גערעדט וועגען די פאַסירונגען אין כינע. אָבער נאָכ־מער וועגען די פאַסירונגען אין אינדיע. און באַטאָנט איז געוואָרען אַז אויב די פראַגע וועט געלעזט ווערען וועט עס זיין אַ וויכטיגע היסטאָרישע פאַ־סירונג, אַ מין היסטאָרישע "נאַוועלטי". וואָס האָט ניט אַז זיך קיין פּרט צעדענט אין דער געשיכטע, ווייל צום ערשטען מאָל וועט געשאַפען ווערען אַ בונד אָדער אַ פעדעראַציע פון אַזוי פיעל ראַסען און שפּראַכען.

אין שיכות מיט דער פאַן־אַמעריקע באַוועגונג האָט מען ניט נאָר אַטאַקירט דעם טאַריף פון די פאַראייניגטע שטאַטען, נאָר אַן אַרגענטינער פאַרטרעטער האָט אויך דעקלערט, אַז אַרגענטינע איז פעסט באַשלאָסען נאָר אין ציכען צוריקצוציען זיך פונ'ם פאַן־אַמעריקאַנישען בונד.

און אין דער צייט, וואָס אין וויליאַמסטאָון רעדט מען אַזוי פיעל ווע־גען דער וועלט־פאָליטיק, שווייגט מען אויך ניט אין די הויפּט שטעדט, באַזונדערס אין די אייראָפּייאישע.

אין פאַריז און אין רוים רעדט מען גאַנץ שטאַרק אין די דיפּלאָמאַ־טישע קרייזען וועגען די פראַנצייזיש־איטאַליענישע פאַרהאַנדלונגען צו לעזען די פלאָטען־פראַגע. זענען דער לאַנדאָנער קאָנפערענץ זענען די אונ־טערהאַנדלונגען כמעט ווי אונטערבראָכען געוואָרען. און זיי זענען יעצט ערשט באַנייט געוואָרען. און די ביידע מלוכות זוכען דאָך צו קומען צו אַ פאַרשטענדיגונג. איידער עס וועלען זיך אָנהויבען קומענדען חודש די זיצונ־גען פון דער פעלקער־ליגע אין זשענעוואַ.

זשענעוואַ גופא האָט לעצטע וואָך אויך פיגורירט אַ סך אין די נייעס, באַזונדערס אין שיכות מיט'ן פאַלעסטינע מאַנדאַט. אָבער אויך אַ צווייטע שוויצאַרישע שטאָדט האָט געהאַט איבערצוגעבען וויכטיגע נייעס.

אין דער שוויצאַרישער שטאָדט צוריך איז לעצטע וואָך פאָרגעקומען אַ ויצינג פונ'ם קאָמיטעט פון דעם צווייטען סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָ־נאַל. די ויצינגען זענען געווען געשלאָסענע. אָבער צייטונגס־קאָרעס־פּאָנדענטען האָבען זיך דאָך דערוואוסט וועגען דעם, וואָס דאָרטען איז פאָרהאַנדעלט געוואָרען. מען האָט פאַרהאַנדעלט וועגען דער פעלקער־ליגע, און וועגען דער ראַליע פון דער בריטישער לייבאָר פּאַרטיי, וועלכע איז די פאַקטישע בריטישע רעגיערונג. און אַז די בריטישע פאַרטרעטער זאָלען האָבען קלאָר געמאַכט זייער שטעלונג, אַז זיי זענען געגען בריאַנ'ס געפעלאַנטער אייראָפּייאישער פעדעראַציע.

און די בריטישע אַרבייטער פּאַרטיי גופא. ניט נאָר איז זי לעצטע וואָך אַטאַקירט געוואָרען פון אַ זייל פון דער קאָנסערוואַטיווער פּאַרטיי, פונ'ם געוועזענעם פינאַנץ־מיניסטער משוירטשחיל, נאָר אויך פון די איי־גענע רייען איז געקומען גענוג קריטיק.

די פיערער פונ'ם לינקען פליגעל, אָדער די אינדעפּענדענט לייבאָר פּאַרטיי, האָבען באַשלאָסען אַרויסצוטרעטען געגען דער רעגיערונג מיט דעם, וואָס זי האָט נאָר ניט געטאָן צו שליכטען די אַרבייטסלאָזיגקייט, אָדער צו פאַרווירקליכען אַנדערע סאָציאַליסטישע רעפאָרמען.

— און בכו אויסלכע אומשטענדען קומט אויס דער מעקדאָנעלד רעגיערונג צו אַרבייטען — צווישען פייער און וואַסער.

די באַציהונג פון אונ־זער יונענט צו אונזע־רע היסטאָריש־נאַצי־אַנאַלע מאַמענטען

פון נ. ה. ליוואַזנער

זעהר זעלטען טרעפט אַז אַזאַ גרויסע צאָל נאַזונים זאָל זיך צוזאַמענקלייבען אין אַיין פּלאַץ, אויף אַיין מאָל, ווי דאָס איז געווען דער פאַל אין טאָראָנטאָ דעם 15־טען אויגוסט פון דאָס יאָהר, ביי דער פּופּצעהנטער יעהרליכער פאַראַמלונג פון דער קענעדיען באַר אַסאָסיאַיישאָן.

די קענעדיען באַר אַסאָסיאַיישאָן איז די קערפּערשאַפט צו וועלכער עס באַלאַנ־גען אַלע יוריסטען פון לאַנד, און אין וועל־כער עס זענען אָנגעשלאָסען אַלע פּראָ־וויינציעלע באַר אַסאָסיאַיישאָנס. די לעצ־טע זענען קערפּערשאַפטען צו וועלכע יע־דער אויסגעשטודירטער יוריסט מוז באַ־לאַנגען, אָדער־ש קען ער ניט פּראַקטיצי־רען אין זיין פּראָפעסיע.

צו דער יעהרליכער פאַראַמלונג פון דער קענעדיען באַר אַסאָסיאַיישאָן קומען זיך יעהרליך צוזאַמען יוריסטען פון אַי־בער'ן גאַנצען לאַנד, פאַרשיידענע געזע־צען ווערען דיסקוטירט, און רעקאָמענדאַ־ציעס ווערען געמאַכט צום יוסטיץ מיניס־טער פון לאַנד, וועלכע געזעצען עס דאַר־פען אויסגעבעסערט ווערען, און וועלכע געזעצען עס דאַרפען אינגאַנצען אָפּגע־שאַפען ווערען אָדער אַמענדירט ווערען.

ביי קיין פריהערדיגער יעהרליכער פאַראַמלונג אין קענעדע זענען אָבער ניט געווען אַזוי פיעל געזעץ גאַנזים ווי ביי דער לעצטער. ניט נאָר זענען צו דער קענעדער פאַראַמלונג געקומען פּראָמי־נענטע יוריסטען פון די פאַראייניגטע שטאַטען, פראַנקרייך, ענגלאַנד און דייטשלאַנד, נאָר עס זענען געקומען אַזעל־כע געזעץ גאַנזים ווי וויינקאַנוט דאַנעדין, דער הויפּט פון דער יורידישער קאָמיסיע פון פּריוויי קאָנסיל; לאָרד דזשאָסטיס לאָרד טאַמלין; לאָרד מעקמיליאַן; די דזשאָסטיסעס, טאַלבאָט, רייט, מאַנהאַם, מאַקנעט, און אַזעלכע פּראָמינענטע אַד־וואָקאַטן ווי סער וויליאַם דזשאַוויט, דער אַטורני דזשענעראַל פון ענגלאַנד; סער דזשאָהן סיימאָן, סער באַיד מערימען, ליי־אָנעל לעאָנאַרד קאָהן, קי.סי., פון לאָנ־דאָן; מאַרסעל בלאָך, פון פּאַריז. וועגען בלאָאַ'ן איז אינטערעסאַנט צו באַמערקען דאָס וואָס ער איז פאָלשטענדיג בלינד און ווערט געפיהרט פון זיין פרוי, דאָך קען ער כמעט יעדען ביי דער אויסער־געוועהנליכער קאָנווענשאָן, שליסט נייע באַקאַנטשאַפט, און דערקענט זיינע נייע באַקאַנטע אין זייערע שטימען.

די גרויסע צאָהל גאַנזים פון אויס־לאַנד ביי דער קאָנווענשאָן האָט נאַטיר־ליכערווייז אַרויסגערופען דעם אינטערעס פון נאַנצען לאַנד צו דער קאָנווענשאָן, און עס זענען ניט נאָר געקומען די גרעס־טע יוריסטען פון קענעדע, נאָר אויך יע־דער אייגער וועלכער האָט געוואָלט הערען אַ ניי וואָרט אויפ'ן געביט פון געזעץ. אויף אַזאַ אופן האָט זיך צוזאַמענגעקלי־בען דער יוריסטען שמאַנט פון אַמעריקע, קענעדע, ענגלאַנד, פראַנקרייך און איר־לאַנד אין אַיין פּלאַץ, אין אַיין און דער וועלבער צייט.

עס איז דעריבער קיין וואונדער ניט וואָס יעדע זיצונג פון דער קענעדיען באַר אַסאָסיאַיישאָן איז געווען אויסערגעוועהנ־ליך באַזוכט, און יעדער רעפעראַט ביי דער קאָנווענשאָן איז אויסגעהערט געוואָרען מיט'ן גרעסטען אינטערעס. יעדעס וואָרט איז געווען אַ פּערל און יעדער זאַץ אַן אַפאָריזם, יעדער אַרויסגעזאָגטער געדאַנק אַ פאָלשטענדיגע זאַך און יעדע אָנגעגע־בענע מיינונג אַ געזעץ רעפאָרמע. ניט אומזיסט האָט סער באַיד מערימען, קי. סי., אין זיין קורצען רעפעראַט געזאָגט, אַז די יוריסטען אין עדן דור זענען די הי־טער פון דער וועלטליכער ציוויליזאַציע, ווייל זיי זענען ניט נאָר די שעפער פון מענשליכע געזעצען, נאָר זיי זענען אויך די וועלכע אינטערפּרעטירען און פיהרען דורך די געזעצען אין לעבען.

די דאָזיגע קאָלירען פאַרבענרייכע צוזאַמענקונפט אין ראָיעל יאָרק האָטעל, טאָראָנטאָ, האָט באַמת מיט זיך פאַרגע־שטעלט אַ סנהדרין, אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקען, מיט דעם איינציגען אונטערשייד וואָס די טעאָרעטישע פּלפּולים האָבען הינטער זיך געהאַט אַ פּראַקטישען אונטערשלאַף. אַזוי האָט זיך געוויזן געפיהרט דער סנהדרין וואָן די אַי־דען זענען געזעסען אויף זייער איינע לאַנד און האָבען רעגירט דאָס לאַנד אין גייסט פון זייערע געזעצען. סיי פאַר זיך און סיי פאַר זייערע שכנים אויפ'ן אינ־טערנאַציאָנאַלען געביט.

שנים אחזון בטלית; אַלו מציאות שלו, ואלו חייב להחזיר; שור שנגח את הפרה, און עהנליכע זענען ניט געווען קיין פּראָבלעמען פאַר פּלפּול ביי דער קע־נעדיען באַר אַסאָסיאַיישאָן, דאָס איז אַפּטיק ביי די וועלטליכע לעגדער מיט פעסטע טאַג־טעגליכע עטאַבלירטע רעגו־לאַציעס.

דיני ממונות און אַרבע מיתות זע־נען אויך ניט געווען קיין פּראָבלעמען ביי דער אסיפה פון קענעדער און ענגלישע גאַנזים. בכלל האָבען קיין טעאָריעס פון די: וועגן עס ווערט אַ בן סורר ומורה, פל צלמים און עהנליכע, קיין ראָלע ניט גע־שפּילט, דאָ האָט מען זיך פאַרנומען מיט העכערע אידעאַלאָגיע און מיט פּראַקטי־שע אויסבעסרונגען. די לעצטע האָבען זיך באַצייגט אויף די פעסט עקזיסטי־רענדע געזעצען אין לאַנד בין אדם לחברו און קרימינאַלאָגיע, און די ערשטע אויף אינטערנאַציאָנאַלע געזעצען.

אין באַצוג צו אינטערנאַציאָנאַלע געזעצען לערענען זיך נאָך קענעדע ביי אויעלכע אַלט־עטאַבלירטע לענדער ווי ענג־לאַנד, פראַנקרייך, דייטשלאַנד און די פאַראיינינגטע שטאַטען, ווייל ערשט אין 1926 האָט קענעדע באַקומען דאָס רעכט צו ענדערען פונדאַמענטאַלע פונקטען אין דעם בריטיש נאָרט אַמעריקאַן אַקט, אָדער בעסער געזאָגט אין איהר אייגענער קאָנ־סטיטוציע וועלכע איז איהר געגעבען גע־וואָרען פון ענגלאַנד.

די לעצטע יאָהרען האָט אָבער קע־נעדע געמאַכט גרויס פּראָגרעס אויפ'ן גע־ביט פון אינטערנאַציאָנאַלען פּאָליטיק, און בכלל אין זו געוואָרען אַ באַרייטענ־דער פאַקטאָר אין שאַפען אינטערנאַציי־אָנאַלע געזעצען, און זייענדיג די איינג־רע אויף דעם געביט, שטעלט קענעדע אַרויס די פּראָבלעמען ווי זיי זענען, און זוכט צו געבען אַן ענטפער אויף זיי אַנ־שטאָט באַהאַלטען די אמת'ע פּראָבלעמען דורך פרומע פראַזאָלאָגיע, ווי דאָס טוען די אַלטע פעלקער. אַזוי, למשל, קומט קענעדע אַרויס און זאָגט:

„עס הערשט אַ שאַרפער קאָנפליקט צווישען די אידעאַלען פון אינטערנאַציי־אָנאַלער קאָאָפּעראַציע און שטרייענען נאַ־ציאָנאַליזם".

די קענעדער באַר באַגרייפט, אַז נע־זען קען ניט מאַכען קיין אונטערשייד צווישען נאַציעס און ראַסען, און אַז נע־זעצען ווערען אַ פּראָבלעם בלויז דאַן ווען מען זוכט צו צוצופאַסען די פאַרשיידענע דערע אינטערעסען אין פאַרשיידענע ראַסען און נאַציעס, דאַן ווערען זיי ניט מעהר קיין אינטערנאַציאָנאַלע נאָר נאַ־ציאָנאַלע געזעצען.

די קענעדער באַר בריינגט אַרויס די פּראָבלעמען אין איהר פולער פאָרמע, זי איז אָבער נאָך ניט צופרייט, (אפשר ניט שטאַרק גענוג) צו געבען אַ געזונטען ענטפער אויף דעם.

פון די רעפעראַטען וועלכע די קענע־דער יוריסטען האָבען געהאַלטען וועגען אינטערנאַציאָנאַלע געזעצען, צווישען וועלכע עס זענען אויעלכע קענעדער נאָנים ווי סער ראָבערט בערדען, האָנ. נ. וו. ראָעול און אַנדערע, האָט מען קלאָהר פאַרשטאַנען, אַז זיי פאַדערען די פאָל־שטענדיגע אָפּשאַפונג פון דעם וואָס מען רופט נאַציע און ראַסע אין באַצוג צום אינטערנאַציאָנאַלען געזעץ. זאָגען דאָס אָפען וואָלט אָבער געווען צו געוואַגט, און זיי האָבען זיך באַגנוגענט מיט פּראָזע־אַלאָגיע אויף דער זעהר אמת'ער פּראָב־לעם.

דער אמת אָבער איז, אַז די פּראָזע־אַלאָגיע איז געווען אַזאַ וועלכע אַ מין גע־וועזען אַזאַ, וועלכע איז געווען אַ פאַרגע־גיגען צו הערען. וואונדער שעהן האָבען וועגען דעם געערעדט די גאַנזים לאַרד טאַמלין און וואָקאָוט דאַנעדין. זייער פעריליגע שפּראַך און זייער אויטאָריטעט האָט דעם צוהערער היינגעריסען און גע־מאַכט פיהלען, אַז די וועלט ווערט רע־גירט פון הומאַניטאַרע געזעצען איבער אַלעס. זיי האָבען איבערגעלאָזען דעם דאָזיגען איינדרוק, און וואָלטען די מענ־שען ניט געדאַרפט אַרויסגעהן פון זאַל אין אַ קורצען צייט אַן אַנטערזוכונגס־קאָמיסיע, נאָר אַ קורצען צייט אַן אַנטערזוכונג פאַר־סער באַיד האָבען מיר פאַרשטאַנען פאַר־וואָס די אידען האָבען אויסגעקליבען אַ ניט־אידען צו פאַרטרעטען געזעץ אין אַ לאַנד, וואָס מען נעמט אַרויס אַלע אַנדערע אידישע פאַרטרעטער מיט אַ ערשטע אונטערזוכונג.

נאָך אַ קורצען צייט אַן אַנטערזוכונגס־קאָמיסיע, נאָר אַ קורצען צייט אַן אַנטערזוכונג מיט סער באַיד האָבען מיר פאַרשטאַנען פאַר־וואָס די אידען האָבען אויסגעקליבען אַ ניט־אידען צו פאַרטרעטען געזעץ אין אַ לאַנד, וואָס מען נעמט אַרויס אַלע אַנדערע אידישע פאַרטרעטער מיט אַ ערשטע אונטערזוכונג אין פאַלעסטינע.

נאָך אַ מאָנאַט אַרויס אַלע אַנדערע אידישע פאַרטרעטער מיט פאַרשטאַנען פאַר־וואָס די אידען האָבען אויסגעקליבען אַ אידישע פאַרטרעטער אין אַ לאַנד, וואָס מען נעמט אַרויס אַלע אַנדערע אידישע פאַרטרעטער מיט אַ ערשטע אונטערזוכונג אין פאַלעסטינע.

דער שרייבער פון די דאָזיגע צייליען, וועלכער איז געווען ביי אַלע זיצונגען פון דער קענעדער באַר, האָט נאָך לאַנגע אַנ־שטרענגונגען באַקומען אַ געלעגענהייט צו אינטערוויוואירען סער באַיד מערימען, וועלכער האָט געהאַלטען דעם אידישען צד ביי דער פאַלעסטינער אונטערזוכונגס־קאָמיסיע. נאָך אַ קורצען צייט שפּראַך מיט סער באַיד האָבען מיר פאַרשטאַנען פאַר־וואָס די אידען האָבען אויסגעקליבען אַ ניט־אידען צו פאַרטרעטען געזעץ אין אַ לאַנד, וואָס מען נעמט אַרויס אַלע אַנדערע אידישע פאַרטרעטער מיט אַ ערשטע אונטערזוכונג נאָך די אונרוהען אין פאַלעסטינע.

סער באַיד האָט אַן אמת־אידישען קאָפּ אויף זיך (אויב ער וועט אויף מיר קיין פאַראיבעל ניט האָבען פאַר אַזאַ קאָמ־פּליצירטע אַלע אידישע פּראָב־לעמען סיי אין גלות און סיי אין אַרץ־ישראל, ער האָט אַ גרינטליכע ידיעה אין דער לאַנע פון די אידען איבער דער גאַנ־צער וועלט, דעם איינציגען חסרון וועל־כען איך האָב אין איהם געפונען איז דאָס וואָס ער וויל ניט ריידען. איך בין ניט געווען דער איינציגער וועלכער האָב אין איהם אויסגעפונען דעם חסרון, די טאָ־ראָנטער אידישע אַדוואָקאַטען וועלכע האָבען פאַר סער באַיד'ן אַראַנזשירט אַ לאַנטשעען, האָבען עס אויסגעפונען פאַר מיר, און די פאַרטרעטער פון די ניט־אי־דישע צייטונגען אין טאָראָנטאָ האָבען עס אויסגעפונען נאָך מיר.

אַ מאָדנער מענש דער דאָזיגער סער באַיד מערימען. דאָכט זיך אַ גאַנץ פריינטלעכער, האָט, זאָל ער מיר מוחל זיין, ניין מאָס רייד, רעדט וועגען וואָס איהר זאָלט איהם ניט פאַרטשעפען, פרעגט איהם אָבער עפּעס וועגען אַלעס־פאַרזעצונג אויף פיידזש (2)

דער 10 מייל פרויעך שווים פרייטאָג אין עקזיבישאָן

פון ה. מ. קירשענבוים

פילאַדעלפיע האָט געוואונען.

פילאַדעלפיע איז אַרויף אויף דער מאַפּע. אַז אַ צוויי אין צוואַנציג יעריגע פילאַדעלפיער טאָכטער, האָט אין עפּעס מעהר ווי פינף שטונדען דורכגעקעמפט צעהן מייל וואַסער פון קאַלטען לייק אָנ־טאַריאָ.

פילאַדעלפיע איז פון שלאַף אויפגע־נעשטאַנען, דאָס קאַלטע אַנטאַריאָ וואַ־סער האָט אויסגעוועקט די פאַרשלאָפענע חושים, און אַ טשעמ פון פינף טויזענט דאָלאַר איז געגעבען געוואָרען פאַר באַ־לוינונג.

אינטערעסאַנט איז אָבער געווען־ווי "פּאַרטיש" די מיידלאַך האָבען גע־אַנדעלט אין וואַסער שווימענדיג. און נאָכדעם ווי דאָס וואַסער האָט זייערע אָפּגענומען אַ צופרידענע פיהרען דעם שווים פאַראַר, האָט זיך געזעהן, די טאַראָנטער מיידעל, וועלכע איז געווען אַכט יאָר אין פראָנט פון די אַנדערע.

די ספּעציעלע שיפלאַך וועלכע פיה־רען די ריכטער, די פאַרוואַלטער, און די צייטונגס מענשען, האָבען די נייעס גלייך פון אויפ'ן אַיראָפּלאַן, אַ קנאַל האָט דורכגע־שאָסען די לופט, און פליאַסק —

דרייסיג זיבען באַריהמטע שווימע־רינס האָבען זיך אין וואַסער מיט אַמאָל געוואָרפען פון דער ספּעציעלער בריק, צו באַוויזען זייער קונסט.

דרייסיג זיבען פרויען האָבען איין האָפענונג געהאַט, זיי זאָלען זיין פון די ערשטע דורכצושווימען די צעהן מייל, אין דער אַנוועזענהייט פון טויזענטער מענ־שען וועלכע האָבען מיט גרויס נייגעריג־קייט צו געקוקט צו יעדען גאַנג, צו יעדען ריהר, צו יעדען שווים.

טאָראָנטאָס שיף "פאַרט־דעלהווי", אויף וועלכער עס זענען געווען הונדער־טער נייגעריגע האָבען אַ צאַפּעל געטאָן, ווען די שיף האָט פייפענדיג אָנגעזאָגט אין גאַנצע פינף מינוטען צייט, אַז זיי שווימען אין "ברייק"־וואַסער, איידער זיי קומען אַרויס אין קאַלטען לייק אָנ־טאַריאָ.

די צעהן מייל וואַסער זענען געווען אויסגעמאָסטען צום פונקט מיט רויטע פעהנדלאַך, וועלכע זענען געשוואומען פאַרכאַפּט די הערצער. מען האָט גע־ניטאָ די מיידעלשע כחות. און איינגע־אויפ'ן וואַסער, אויסגעשטעלט ווי אַ קאַס־זעהן ווי די וואַסער מענשען הויבען אָן קילט אין וואַרעמע קאָלדרעס, האָט זי גע־טען, און נאָך די ערשטע עטליכע מינוטען דעם שווים קאָנטעסט, און בלויז זעכצעהן בעטען אַז מען זאָל איהר אויף אַ בעטעל דורכשווימענדיג דאָס שטילע "ברייק"־זענען אין דער לענג וועלכע קענען גרייך לאָזען שטעהן אויף דער שיף. אום זי וואַסער, האָט זיך אָנגעהויבען דער קאַמף. זאָל הנאה האָבען פון שווים.

אויף די שיפלאַך האָט מען גענומען זינגען צו ערמוטיגען די שווימערינס. יע־דעס מאָל ווען אַ מיידעל האָט דערגרייכט דאָס "ברייק"־וואַסער האָט דער עולם אַפּלאָדירט און איר גערופען ביים נאָמען. די שווימערינס האָבען אויסגענומען אין האָנט פון וואַסער, און צוריק געגריסט דעם עולם, אַלס אַ דאַנק פאַר ערמוטיגונג. און דער וואַנדערבאַרער שווים ספּעקטאַקעל איז פאַרגעזעצט געוואָרען.

ערשט האַלב נאָך צוויי, האָט מען אַרויסגענומען דו ערשטע פרוי פון וואַסער. שנעל אַרויסגעכאַפּט אויף דער פּאָרט־דעלהווי, וואו עס האָבען זיך געפונען דאָק־טוירים, נורסעס, און אַן אויסגעשטאַטער האָספּיטאַל. און עס האָט אויסגעזעהן ווי אַ צונויפגערעהטע זאַך. קוים האָט די ערשטע פרוי דעם סיגנאַל באַוויזען אַז זי גיט אויף, האָבען זיך גלייך אַנדערע סיגנאַ־לען באַוויזען, און עס האָט זיך אָנגעהויבען בען אַ געלויף פון שיפלאַך אַרויסצוגעהן־מען די וועלכע קענען מעהר ניט קעמפען געגען די כוואַליעס.

צוועלף שווימערינס זענען אין לויף פון שווים אַרויסגענומען געוואָרען. אַלע איבעריגע זענען געווען זיכער מיט ער־גערין האָט דערגרייכט דעם צייל, ווען די זון האָט געהאַלטען ביים אַרונטערגיהען זיך צום וואַסער.

די אין וואַסער געבליבענע האָבען זיך צום צייל געיאָגט, האָבען זייערע לעצטע כחות אָנגעשטרענגט. אָבער די נאָהענטע האָבען דעם צייל דערגרייכט.

נומער פערצעהן איז די זיעגערין אַרויס. נאָכהער זענען געקומען די נומע־רען פינף, עלף, פופצעהן, דרייצעהן און פיער און צוואַנציג.

די איבעריגע שווימערינס האָבען דעם קאַמף אויפגעגעבען. זיי האָבען זיך צו־קושט, און איינע די אַנדערע האָט גליק אַנגעוואונשען, ווי אמת'ע ספּאָרטס.

דאָקטאָר לאָזט גרויסען פאַר־מעגען

אין דער צוואה געלאָזען פון דר. הענ־ריי בעפער, געוואוינט אין 1300 קינג סט. וועסט, געפינט זיך אַ פאַרמעגען פון 117,379.61 דאָלאַר.

דערפון איז מזומן ממש בלויז 179 דאָלאַר; דאָס איבעריגע איז אין באַנדס, סטאָק און הייזער.

די צוואה זאָגט בפירוש, אַז דאָס ביי־טעלע פאַרמעגען זאָל געהערען צו זיין פרוי און טאָכטער.

די באַציהונג פון אונ־זער יונענט צו אונזע־רע היסטאָריש־נאַצי־אַנאַלע מאָמענטען

פון נ. ה. ליוואַזנער

עס וואָלט זיך וועלען שווייגען, ניט באַריהרען אַזאַ אָנגעוועהטאַנטען פונקט, אָבער דער וועהטאָג איז שוין צו גרויס, און די קאָנסעקווענצען קענען זיין צו פאַ־טאַל אום מיר זאָלען דאָס קענען פאַרבייגעהן שווייגענדיג.

תשעה באב איז דאָך דאָכט זיך דער טרויערינסטער מאָמענט אין דער אידי־שער געשיכטע; אין דעם טאָג איז צוויי מאָל צובראָכען געוואָרען די אידישע זעלבסטשטענדיגקייט און שטאָלץ. פון זינט דעם טאָג האָט זיך אַ נאָם געטאָן אויף די אידישע קעפּ אַ מבול פון צרות, פּיין און עלענד, וועלכער האַלט נאָך אָן ביז'ן היינטיגען טאָג. דער טאָג האָט אי־ר בערגעלאָזען אויף דעם אידישען אַראַנזיס אַזעלכע וואונדען וועלכע וועלען זיך ניט פאַרהיילען אַזוי גיך אפילו נאָך אַלע פאַ־ליטישע נצחונות וועלכע מיר זאָלען ניט אָפּהאַלטען. אין דעם טאָג האָט דאָס אי־דישע פאָלק פאַרלוירען זיין גייסטיגען און פּאָליטישען צענטער, אין דעם טאָג האָט־בען אידישע העלדען אין די מאַסען בראָוו־מען מוטיג אויסגעהאַלטען זייערע נשמות אויפ'ן מזבח פון דער פאָלקס־פריהייט, און דאַמיט געגייגען דער וועלט ווי טייער עס איז ביים אידענטום דער פרייז פון זיין פרייהייט. דאַכט זיך אַז יעדער איד און וועמען עס איז נאָך ניט אויסגעלאָשען דער נאַציאָנאַלער פונק, שוין ניט רעדענ־דיג פון רעליגיעזען שטאַנדפּונקט דאַרף אין דעם טאָג אַ בליק טאָן אין דער גלאַר־רייכער פאַרגאַנגענהייט פון דעם אידישען פאָלק און זיינע חורבנות, ווי אויך זיך פאַרטראַכטען איבער דער געגענוואַרטיגער אידישער לאַגע וועלכע איז אַרום און אַרום ווייט פון צו זיין אַ גלענצענדע, און אַלס רעזולטאַט דערפון דאַרף קומען דאָס מיט־באַטייליגען זיך אין דעם אַלגעמיינעם נאַציאָנאַלען טרויער טאָג. ווי קען זיך אין אַזאַ טאָג דערנעהמען, צו אַ אידען מיט נאַציאָנאַליסטישע פּרעטענזיעס, אַ חשק צו הוליאַנעפּעס און לוסטיגען פאַרברענגען? און וואָס האָבען מיר צו געזעהן? צו אונזער שאַנד און וועהטאָג מוזען מיר פעסט־שטעלען, אַז אַן אַנגעזעהענער טייל פון דער אידישער באַפעלקערונג דאָ האָט פאַר־שוועכט דעם גרעסטען טרויער טאָג אין דער אידישער געשיכטע. ספּעציעל האָט נענט אַ גרויסער טייל פון דער יו־נענד וועלכער האָט באַזוכט ווי געוועהנ־ליך טאַטאַרען שבת נאַכט, און זיך גאַנץ לוסטיג אונטערגעהאַלטען אין די פאַרקען אונטערן קלאַנג פון מוזיק און געזאַנג. דעם שרייבער פון די צייליען איז אויסגעקומען פאַרבייגעהן אַ פּאָר פאַרקען, און דער איינדרוק איז געווען אַ שרעקליכער, און ניט ווייניגער פרעגט זיך די פראַגע: שוין זשע איז אונזער יוגענד ניט פעהיג צו פיהלען דעם פאָלקס וועהטאָג און בראַך וואָס האָט אונז געטראָפען אין דעם טאָג? שוין זשע איז אונזער יוגענד ניט פעהיג צו ברענגען אַ קרבן זיין זונטאַגדיגען "פּלעזשער" פאַר דעם גרעסטען טרויעריגען מאָמענטען אין דער אידישער געשיכטע — תשעה באב? עס איז דאָך טראַגיש צו דענקען, אַז אויב דאַמאָלסט האָבען מיר געהאַט אַ חורבן פון אונזער לאַנד דורך אַ פיינדליכער האַנד, האָבען מיר יעצט אַ פאָלקס־חורבן אָהן אַ וועלכען עס איז דרוק פון אויסען.

עס זענען זיכער דאָ מאָטיוון וועל־כע פיהרען דערצו אַז אונזער יוגענד זאָל זיך אַזוי באַצייהען צו אונזערע שמערצליכ־סטע און גלייכצייטיג הייליגסטע געפיהלען און אונזערע פיהרער דאַרפען זיך זיכער פאַרטלאַכטען אויף זיי, אום צו רעטע אין צייט, איבערהויפּט דאַרפען מיר שענ־קען מעהר אויפמערקזאַמקייט דער אידי־שער ערציהונג. דער שרייבער פון די צייי־לען איז איבערצייגט אַז דער סיסטעם פון שפּייזען